

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:12

ARKEOLOGISK SCHAKTNINGSKONTROLL I FORM AV FÖRUNDERSÖKNING

Hållstugan 28 i Örebro

RAÄ Örebro 83, Örebro socken och kommun, Närke

Ebba Knabe

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:12

ARKEOLOGISK SCHAKTNINGSKONTROLL I FORM AV FÖRUNDERSÖKNING

Hållstugan 28 i Örebro

RAÄ Örebro 83, Örebro socken och kommun, Närke

Ebba Knabe

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2014 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2014:12

Författare Ebba Knabe

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

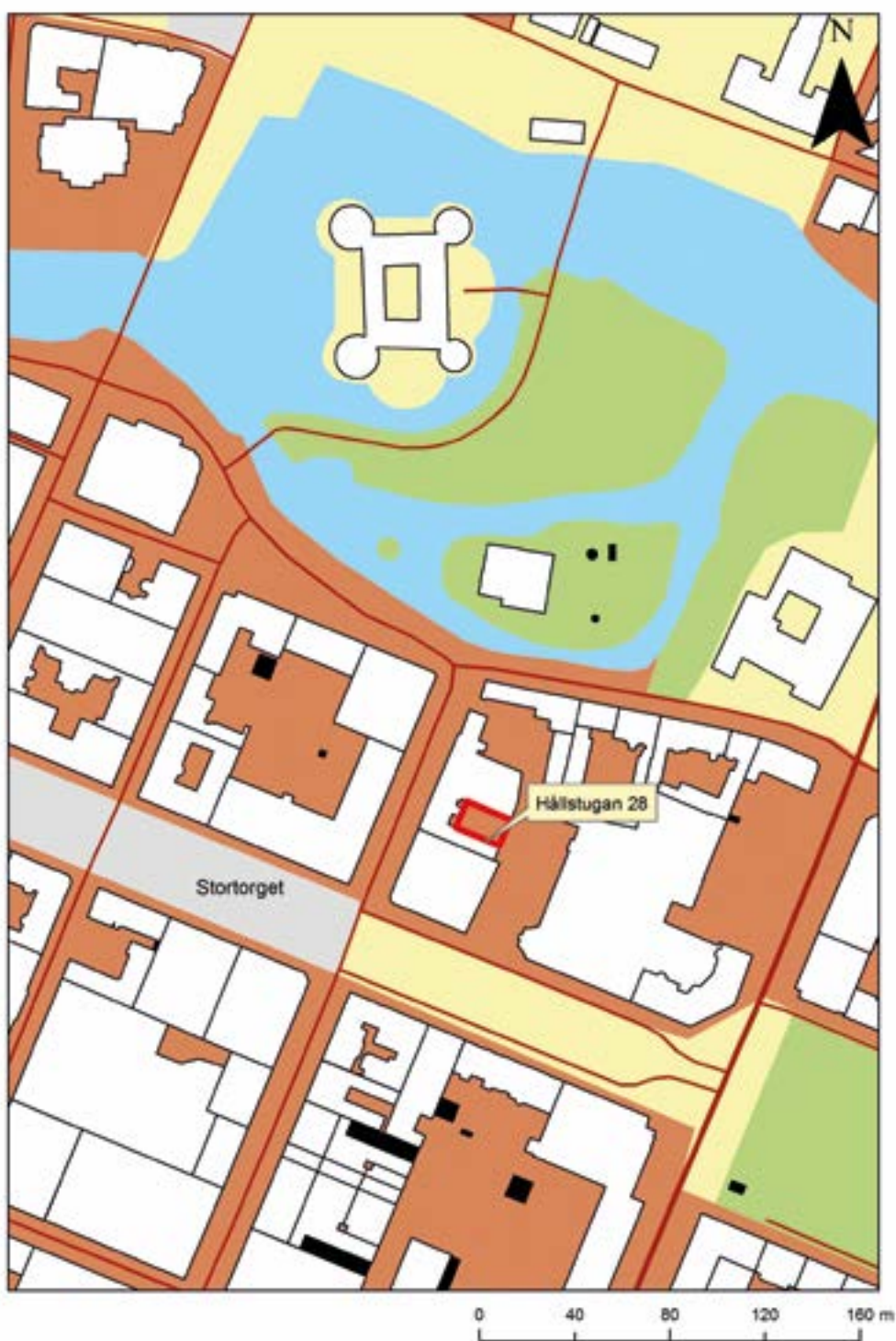
Omslagsfoto Fastigheten Hållstugan 28. Foto av Ebba Knabe.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_140001.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och frågeställningar.....	6
Metod och genomförande.....	6
Metod.....	6
Maskiner och teknisk utrustning.....	6
Resultat.....	7
Tolkning.....	7
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	12
Referenser.....	13
Administrativa uppgifter.....	14
Bilagor.....	15
Bilaga 1. Anläggningstabell	

Hållstugan 28 i Örebro

Figur 1. Karta över trakten kring Hållstugan 28 med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en röd prick.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB fick i uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro län att utföra en schaktningskontroll i samband med planerad ombyggnation inom fastigheten Hållstugan 28 i Örebro. Området ligger inom fornlämning 83 som utgörs av stadslager. Det arkeologiska schaktningsarbetet utfördes i form av förundersökning i syfte att klargöra fornlämningens art och omfattning.

Området visade sig vara markberett under senare tid, troligen under 1980-talet, till ett djup om 1,2–1,5 meter under dagens marknivå. I undersökningsområdets nordöstra hörn fanns dock rester av en källare.

Bakgrund och kulturmiljö

Med anledning av att Jacob Strömberg i samarbete med fastighetsägaren Henry Ståhl planerade ombyggnad av före detta restaurang Björnstugan i fastigheten Hållstugan 28 i Örebro, har Arkeologgruppen i Örebro AB utfört en arkeologisk schaktningsövervakning i form av förundersökning. Byggnads- och anläggningsarbetena innebar att innergården till viss del kom att grävas upp.

Arbetena genomfördes i ett område som ligger precis på gränsen av den registrerade fornlämningen RAÄ 83, som motsvarar Örebro stadslager. Då lämningar av äldre karaktär under senare år har påträffats också utanför detta område kunde fornlämningar också förväntas i aktuellt parti av Kungsgatan (Bergold 2008; Bäck 2006).

Uppdragsgivare var Jacob Strömberg i samarbete med Henry Ståhl AB och arbetet utfördes under november månad 2013 av Ebba Knabe.

Syfte och frågeställningar

Uppdraget innebar att utföra en arkeologisk förundersökning av den del av fornlämning 83 som berördes av det planerade arbetet. Syftet med förundersökningen var följande:

- 1, Att skapa ett underlag för Länsstyrelsens bedömning om tillstånd till att ta bort aktuell del av fornlämningen kan ges. Detta skulle ske genom att klargöra fornlämningens närmare art och omfattning.

Det kom att innefatta en undersökning av:

- Eventuell förekomst av kulturlager, deras karaktär och ålder.
 - Eventuell förekomst av anläggningar och bedömning av deras typ, antal och ålder.
 - Eventuellt fyndinnehåll, vilket inkluderade en bedömning av fyndens typ, antal och ålder.
 - Bedömning av fornlämningens bevarandegrad på aktuell plats.
 - Rumslig avgränsning av fornlämningen inom exploateringsområdet.
 - Bedömning av vilka typer av aktiviteter som ligger bakom eventuella kulturlager, anläggningar och fynd som påträffades vid förundersökningen.
- 2, Att klargöra i vilken mån en särskild arkeologisk undersökning (slutundersökning) måste utföras av aktuell del av fornlämningen innan bygg- och anläggningsverksamhet fick komma att ske inom området för fornlämningen.

Metod och genomförande

Metod

Eftersom förundersökningen hade formen av schaktningsövervakning var möjligheten att välja metod och teknik begränsad. Avsikten var dock att följa vedertagen arkeologisk metod med skiktvis avbaning av lager och massor till en nivå där spår efter mänsklig aktivitet, eller orörd mark, kunde iakttas.

De kulturlager och anläggningar som kom fram grävdes för hand för att konstatera karaktär och fyndinnehåll, göra en datering samt för att avgöra vilken typ av aktivitet lämningen representerar. Kulturlager och andra lämningar daterades i första hand utifrån stratigrafiska förhållanden och fyndkontext.

Maskiner och teknisk utrustning

Maskin och maskinförare tillhandahölls av uppdragsgivaren. Eftersom endast en liten del av området innehöll bevarade lämningar inom ett område som lätt kunde prickas in på fastighetskartan

användes ingen totalstation. Undersökningsområdet digitaliserades vid rapportarbetet i ArcGis 10. Digital kamera användes och bildbehandlingen skedde i Photoshop Elements.

Resultat

Det kunde ganska snart konstateras att området som utgjordes av en innergård till stora delar var nedschaktat och uppfyllt till ett djup av omkring 1,5 meter under dagens marknivå, sannolikt i samband med att VA-ledningar dragits. Fyllnadsmaterial låg direkt på blålera som inte bar spår av mänskliga aktiviteter.

I undersökningsområdets östra del, där en fettavskiljare skulle grävas ner, påträffades dock en källare cirka 1,2 meter under dagens marknivå. Källaren var störd av en cementerad trädgrop som var 2,5x2 meter stor och mellan 0,3–0,4 meter djup. Schaktet var cirka 5x3,5 meter stort och innehöll både murrester och ett golv. I den södra delen bestod grunden (A1) av upp till 1,5 meter stora stenar och låg i två skift. Stenarna låg på en rustbädd (A4) bestående av tre stockar. I schaktets östra del fanns rester av en husgrund (A2) som såg tämligen vällagd ut med huggna stenar som var mellan 0,5–0,8 meter stora och låg i upp till två skift. Att den östra väggen, i jämförelse med den södra, var så välgjord med flathuggen sida föranleder tolkningen att den utgjort en innervägg medan den södra snarare varit en bärande grund. Murresten fortsatte in i schaktväggen och har sannolikt slutit an till A2. I anslutning till murresterna låg ett golv (A3) bestående av en tät stenpackning. Stenarna var mellan 0,08–0,15 meter stora. På stenpackningen fanns ett lager innehållande brandrester (A5). Några bitar av flintgods gav datering till 1800-talets första hälft.

Tolkning

Lämningarna i schaktet har tolkats som rester av en källare. Enligt kartmaterialet har området tidigare använts som åkermark och visar på bebyggelse först under 1800-talets första hälft (figur 5a och 5b). På 1823 års karta finns en byggnad markerad vilken berörs av schaktet med källare. Sannolikt är det den här byggnaden som har haft en källare. Kartan från år 1844 visar en helt annan struktur av byggnaderna så någon gång mellan dessa år har något hänt som föranlett en förändrad byggnadsstruktur (se figur 6). Med tanke på brandresterna som låg på golvet är en lokal brand en sannolik tolkning.

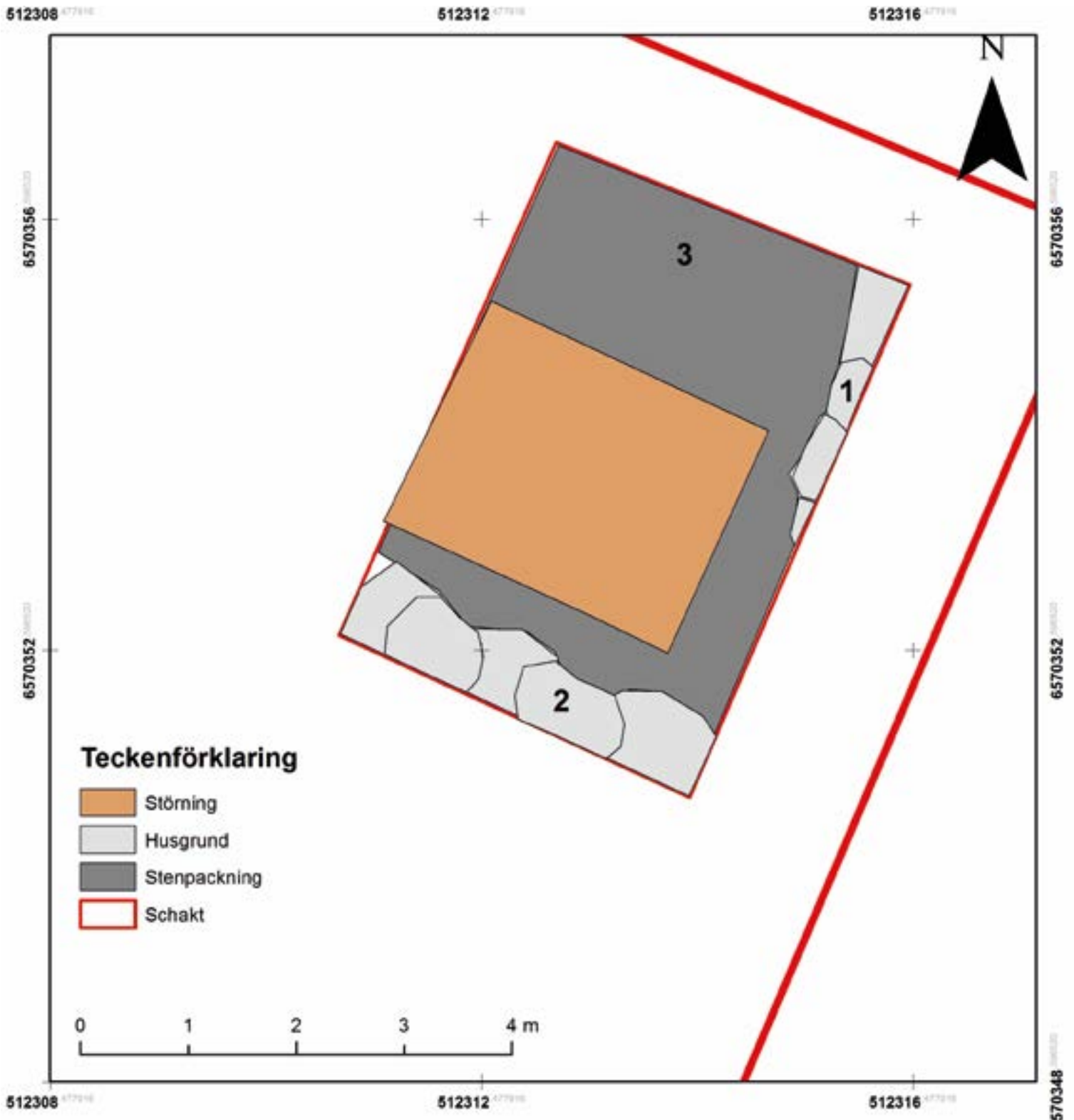
Det ska dock noteras att äldre kartor inte alltid är så precisa och tillsammans med de felmarginaler som en rektifiering av kartmaterial innebär kan det slå på flera meter. Det skulle med andra ord även kunna vara den östra delen av huset som finns markerat på 1844 års karta som hyst en källare.

Figur 3. Den östra muren, A1, under framrensning. I bildens högra nedre hörn syns den gjutna trädgropen. Foto från väster av Arkeologgruppen.

Figur 4 (nedan). Plan över de påträffade lämningarna.

Figur 5a (t.h.) och 5b (s. 10). Schaktet markerat på rektifierade (därav den dåliga upplösningen) kartor från år 1782 och 1844. Av kartan framgår att schaktet berör en byggnad. Det ska påpekas att en rektifiering av äldre kartor ofta har en felmarginal på ett par till några meter.

Karta 1782

Akerlyckor

Markskogen

Aker
Lund

Aker

1:1 000

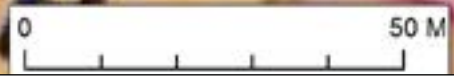

Karta 1844

rechts gatan

T O P

1:1 000

Figur 6.
Schaktet markerat på 1823 års karta.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Schaktningsövervakningen har genomförts i enlighet med Länsstyrelsens beslut (dnr 431-5286-2013) och den av Arkeologgruppen upprättade undersökningsplanen, det vill säga att bedömning av fornlämningens art, ålder och omfattning befasts. Bevarandegraden fastställdes och en bedömning av lämningens vetenskapliga värde har gjorts.

Vid schaktningsövervakningen fastställdes att innergården schaktats ner till cirka 1,2–1,5 meter under dagens marknivå vid tidigare anläggningsarbeten och att lager och anläggningar saknades, med undantag för områdets nordöstra hörn, där det påträffades fyllnads- lager. Här återfanns del av en källare cirka 1,2 meter under nuvarande marknivå.

Källaren var berörd av senare tids arbeten. Den dokumenterades och grävdes ut direkt i anslutning till markarbetena.

Referenser

Tryckta källor

- Bergold, H. 2008. *Arkeologisk förundersökning och undersökning. Kulturlager och anläggningar i kvarteret Tryckeriet. Närke, Örebro stad, kvarteret Tryckeriet 17, RAÄ 83*. Riksantikvarieämbetet, UV Bergslagen rapport 2008:12. Örebro.
- Bäck, M. 2006. *Nyetablering och tidig skolarkitektur i Örebros östra utkant, Närke, Örebro stadsområde, Kvarteret Repslagaren 12,13 och 19, RAÄ 83*. Arkeologisk förundersökning. Rapport UV Bergslagen 2006:02.

Administrativa uppgifter

Landskap: Närke
Län: Örebro län
Kommun: Örebro kommun
Socken: Örebro socken
Fastighet: Hållstugan 28

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2013_24
Länsstyrelsens diarienummer: 431-5286-2013
Projektnr: 2013_24
Fornlämningsnr: RAÄ Örebro 83

Projektgrupp:
Helmut Bergold, Ebba Knabe

Personal:
Helmut Bergold, Ebba Knabe

Undersökningstid: 2014-11-26 till 2014-11-28

Exploateringsyta: 240 m²

Undersökt yta: 240 m²

Läge: Ekonomiska kartan, blad 10F 4d

Koordinatsystem: SWEREF 99

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

-

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 1. Anläggningstabell

Anläggnings-nummer	Beskrivning
1	En 3,5 meter lång och åtminstone 0,8 meter bred husgrund bestående av ohuggna stenar som var cirka 1 meter stora.
2	En 2,5 meter lång husgrund/murrest bestående av huggna stenar. Fortsätter in i schaktväggen, bredden okänd. Stenarna var upp mot 0,7 meter långa, bredden okänd. Har sannolikt slutit an mot A1.
3	Golv med stenpackning. Cirka 4x3,5 meter stor bestående av tätt packad sten i tunt sättsandslager. Stenarnas storlek varierade mellan 0,08-0,15 meter.
4	Tre stockar som bildade en rustbädd till A1.
5	Brandlager bestående av humös brun silt, cirka 0,05 meter tjockt.

